

**Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі - MANS w Łomży
Громадська організація «ОМЕР. Україна»
Факультет дошкільної освіти та музичного мистецтва
Кафедра теорії та методики дошкільної освіти**

***«ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ»***

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**І Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції з міжнародною участю**

22 травня 2024 року

УДК 372.2.018.42:005.745]:004.9«2024»(477)(100)(082)

I-67

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (протокол № 7 від 20 травня 2024 року)

Редакційна колегія:

Петро БОЙЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології, ректор Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Ольга ФАСТ, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Zoja SZARŁOWYCZ, doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, adiunkt, pracownik działu rekrutacji i współpracy z zagranicą, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Łomża, Polska

Тетяна КОВАЛЬОВА, голова громадської організації «ОМЕП», директор комунальний заклад «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 9 комбінованого типу Луцької міської ради»;

Аліна ЦИПЛЮК, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Алла БУБІН, кандидат педагогічних наук, завідувачка кафедри теорії та методики дошкільної освіти, старший викладач Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Євгенія ДУРМАНЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Марія ЗАМЕЛЮК, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Світлана БОЯРЧУК, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Світлана МІЛЩУК, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Рецензенти:

Руслана НАЙДА, доктор педагогічних наук, доцент, голова циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Дубенський педагогічний фаховий коледж Рівненського державного гуманітарного університету»;

Оксана БАРТКІВ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі України.

Інновації в дошкільній освіті: теорія, досвід, перспективи: збірник I Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю (22 травня 2024 року, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради) / уклад. А. Бубін, Є. Дурманенко, М. Замелюк. Луцьк, 2024. 347 с.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників I Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю «Інновації в дошкільній освіті: теорія, досвід, перспективи» (м. Луцьк, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», 22 травня 2024 року).

Матеріали подано за загальною редакцією науково-педагогічних, педагогічних працівників та наукових керівників здобувачів освіти. Доробки авторів присвячені основним тематичним напрямкам конференції: актуальні проблеми дошкільної освіти; дошкільна освіта: історичний, теоретичний та методичний аспекти; професійна підготовка сучасного фахівця дошкільної освіти; інноваційно-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти.

Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність поданої інформації.

УДК 372.2.018.42:005.745]:004.9«2024»(477)(100)(082)

© Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2024

ЗМІСТ

Daria Brunow	RODZINY ADOPCYJNE I ZASTĘPCZE A DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ – W ŚWIETLE LITERATURY PRZEDMIOTU	10
Svitlana Milishchuk, Oleksandra Milishchuk	POTENCJAŁ MYŚLENIA PROJEKTOWEGO W PROJEKTOWANIU ŚRODOWISKA PRZEDMIOTOWO-ZABAWOWEGO GRUPY INSTYTUCJI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	12
Alla Narushets	RODZINY ADOPCYJNE: DEFINICJE, UWARUNKOWANIA PRAWNE, FUNKCJONOWANIA ZASADY	18
Zoja Szarłowycz, Mariia Zameliuk	ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI ZAWODOWEJ WYKŁADOWCÓW W SZKOLE WYŻSZEJ	20
Артишук Анна	ШЛЯХИ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ У ВИХОВАНЦІВ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Козігора М.А.)	25
Бартків Оксана	ІНТЕРАКЦІЯ ЯК ОBOB'ЯЗKOBA УMOBA ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	29
Бідзюра Наталія	ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ТВОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ КЕРАМІКИ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	32
Бізюк Тетяна	У СУДОКУ ГРАЄМО – ЛОГІКУ РОЗВИВАЄМО	35
Бляшук Софія	ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Царик Т.М.)	37
Бобер Ангеліна	МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ТВОРЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	40
Бобик Вікторія, Шилюк Ольга	СПЕЦИФІКА ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ В ЗДО З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	43
Бортнік Наталія	ПРОЗОРИЙ МОЛЬБЕРТ ЯК НЕТРАДИЦІЙНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНЯТ	46
Боярчук Світлана	ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	48
Бубін Алла	ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	51
Буснюк Марія, Семенюк Вікторія	ПРОГУЛЯНКА В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДО (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	54
Василюк Марія	КУЛІНАРІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	57
Величко Інна	ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ (Науковий керівник – Слюсарук-Літвін С.С.)	63
Войтович Оксана	СИСТЕМА ЗАХОДІВ ПРОФІЛАКТИКИ	66

	ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ (Науковий керівник – Дичківська І.М.)	
Галімух Катерина	РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЕЙДЕТИКИ (Науковий керівник – Міліщук С.О.)	70
Гацюк Юлія	СИСТЕМА РОБОТИ З ВИКОРИСТАННЯ ЕТАПІВ ОСНОВНОЇ ГІМНАСТИКИ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ ДЛЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	74
Герасимець Яна	ФОРМУВАННЯ КОМПОЗИЦІЙНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНОГО МАЛЮВАННЯ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	76
Гніровська Олена, Костюк Валентина	SOFS SKILLS У ТВОРЧОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	79
Голубєва Оксана	ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ В РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	82
Городюк Любов	ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ – ПЛАТФОРМА ДЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ЕДЬЮТЕЙНМЕНТ»	85
Горопаха Наталія	НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДОСЛІДЖУВАТИ ПРИРОДНЕ ДОВКІЛЛЯ	88
Грисюк Катерина	ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З МАЛЮВАННЯ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	93
Грицюк Катерина	ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ РУХЛИВИХ І СПОРТИВНИХ ІГОР (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	96
Грищук Марія	ДІАГНОСТИКА ОБІЗНАНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З НАВИЧКАМИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	99
Грушецька Ольга	КОРЕКЦІЯ СТРАХІВ У ДІТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ МАЛЮНКА	101
Демчук Діана	ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ (Науковий керівник – Маліновська Н.В.)	104
Дубчук Ірина	ФОРМУВАННЯ ФОНОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ МОВЛЕННЯ СВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	107
Дурманенко Євгенія	ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ВИХОВАННЯ ОСНОВ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	111
Замелюк Марія	ВПЛИВ ГРИ НА ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	114
Замелюк Марія, Магдисюк Людмила	ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДОРΟΣЛИХ ЗА ДОПОМОГОЮ АРТТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	117
Калінчик Мар'яна	РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГОР-ДРАМАТИЗАЦІЙ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	120
Киця Наталія, Васильчук Юлія	ВОРКШОП «ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИ «РОДЗИНКИ» ВИКОРИСТАННЯ НУДЛ (NOODLE) ПАЛИЦЬ»	123

Климчук Ольга	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ	125
Кліш Ірина, Северіна Людмила	НАРОДНІ ІГРИ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ	128
Кліш Ірина, Табак Наталія	КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАСОБІВ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	130
Клімішин Ярина	ПРАЦЯ В ПРИРОДІ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	133
Кундік Мирослава	ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Міліщук С.О.)	136
Крутій Катерина, Замелюк Марія	ХОБІХОРСИНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО ТА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	139
Лаба Каріна	ЕТИЧНА БЕСІДА ЯК МЕТОД МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	142
Луцик Ярослав, Ткачук Світлана	МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	146
Мазур Олена	ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДИКИ Л. ФЕСЮКОВОЇ «ВИХОВАННЯ КАЗКОЮ»	149
Малащук Анна	ЯН АМОС КОМЕНСЬКИЙ ПРО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Бубін А.О.)	153
Манчик Руслана	ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ОДНОЛІТКАМИ З ООП (Науковий керівник – Козлюк О.А.)	156
Марчук Оксана	РОЗВИТОК СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТЬ, ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА (Науковий керівник – Міліщук С.О.)	160
Марчук Оксана, Дем'янчук Анатолій	ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО	163
Марчук Сергій	КОСТЯНТИН УШИНСЬКИЙ ПРО ЗАКОН ДИТЯЧОЇ ПРИРОДИ – ЧИМ БІЛЬШЕ РУХАТИСЯ ТА ГРАТИСЯ	167
Матвійчук Аліна	ФАКТОРИ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	170
Мельник Богдана	ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ РОБОТИ З БАТЬКАМИ (Науковий керівник – Занько О.П.)	171
Мельник Мирослава	НАУКОВИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ДО ЗДО (Науковий керівник – Горопаха Н.М.)	177
Мельник Нонна, Дучимінська Тамара	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СТИЛІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ САМОПРИЙНЯТТЯ ОСОБИСТОСТІ У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ	180
Мельник Світлана	ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ	184

	В ШКОЛІ: СУТЬ ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА (Науковий керівник – Мілішук С.О.)	
Метелькова Ірина	ЗНАЧЕННЯ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У ВИХОВАННІ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)	187
Мордас Діана	ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІЛЮСТРАТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	192
Науменко Олена	УНІВЕРСАЛЬНИЙ УСПІХ МОНТЕССОРІ-ОСВІТИ: ДОСВІД УКРАЇНИ, США ТА КИТАЮ	195
Новосад Тетяна	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У РОБОТІ ЗІ СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ	197
Ознамець Олена	СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДЕЙ ЗА СЕРІЯМИ СЮЖЕТНИХ КАРТИНОК ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	199
Оксюта Катерина	ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ВСЕСВІТ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	204
Олійник Світлана	ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГАМИ	207
Онофрійчук Лілія	ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ: НЕОБХІДНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ	212
Паламар Наталія	РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КОНСТРУЮВАННЯ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	215
Пархомей Оксана, Дучимінська Тамара	ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ	218
Пастерук Світлана	ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЖИВОПИСУ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	221
Петрук Вікторія	ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ СФОРМОВАНОСТІ ЗНАНЬ У ДОШКІЛЬНИКІВ ПРО ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДЕЙ (Науковий керівник – Шадюк О.І.)	224
Полицяк Оксана	УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ІГРАШКА ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	227
Потапчук Юліанія	КОСТЯНТИН УЩИНСЬКИЙ ПРО МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Бубін А.О.)	230
Приведенець Анастасія	ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ М. МОНТЕССОРІ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	233
Пристаїчук Катерина, Магдисюк Денис, Пашкіна Алла	ПОРУШЕННЯ ПСИХІЧНОГО СТАНУ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ	238
Прокопюк Інна, Магдисюк Людмила	АРТТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ	240
Радчук Оксана	ТЕХНОЛОГІЯ РВЗ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО	242

	МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	
Руденко Наталія	ФОРМИ ПЕРЕЖИВАННЯ СТУДЕНТАМИ ТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	247
Савлук Ірина	ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	250
Самарчук Наталія	«КОЛА ЛУЛЛІЯ» ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ	253
Сасовська Ірина	ПРАЦЯ В ПРИРОДІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Земелюк М.І.)	255
Сац Анна	ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ГРИ (Науковий керівник – Земелюк М.І.)	259
Сидорук Валентина	ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО- ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА	262
Скрипник Ірина	СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	267
Скрипник Оксана	ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ	269
Слобода Яна	ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	274
Сопронюк Діана, Самсонюк Лариса	ОБДАРОВАНІ ДІТИ, ЇХ ВИЯВЛЕННЯ ТА ДІАГНОСТИКА (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	277
Ставицька Анастасія	ОСОБЛИВОСТІ СПРИЯННЯ УСПІШНІЙ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ДО УМОВ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (Науковий керівник – Козігора М.А.)	280
Стельмах Надія	ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	283
Степанюк Наталія	РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	288
Стеренчук Софія	ФРІДРІХ ФРЕБЕЛЬ – ЗАСНОВНИК ІДЕЇ ДИТЯЧОГО САДКА (Науковий керівник – Бубін А.О.)	292
Тарасюк Ольга	РОДИННЕ ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДАХ СОФІЇ РУСОВОЇ (Науковий керівник – Бубін А.О.)	295
Ткачук Анна	ЗАНЯТТЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ СВІТОГЛЯДНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	297
Тумік Софія	ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇЇ СІМ'Ї	300
Трубакова Дарина	СУЧАСНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР (Науковий керівник – Маліновська Н.В.)	303

Фроленкова Надія	ДЕФІНІТИВНО-СМИСЛОВИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	307
Хомич Анастасія	СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	311
Хоміцька Тетяна	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ У РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	314
Цимбалюк Марина	РУХОВА АКТИВНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	317
Цісарук Світлана	ЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	319
Шостак Ольга, Семенюк Іванна	РОЛЬ ВИРАЗНОГО ЧИТАННЯ ПОЕЗІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТОНАЦІЙНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	322
Шумбарська Тетяна	ДИВОВИЖНИЙ СВІТ ЗЕНТАНГЛ	325
Щербакова Світлана	ІННОВАЦІЙНЕ РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – ІНТЕГРАЛЬНИЙ ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ ЗДО	327
Юнчик Анна	ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З ОЗНАЙОМЛЕННЯ З СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ (Науковий керівник – Дурманенко Є.А.)	330
Юхимюк Тетяна	МНЕМОТЕХНІКА: ПОВ'ЯЗУЄМО ОБРАЗ І СЛОВО	333
Якимюк Ольга	КОРЕКТУРНІ ТАБЛИЦІ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ ПРОГРАМИ «ДОШКІЛЬНЯТАМ – ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»	336
Яковлюк Ганна	РОЛЬ СПІВПРАЦІ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Науковий керівник – Замелюк М.І.)	339
Ясинська Тетяна	ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ЛЮДМИЛИ ШУЛЬГИ У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З МАЛЮВАННЯ (Науковий керівник – Боярчук С.І.)	341
Яскула Владислава	ВПЛИВ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ (Науковий керівник – Маліновська Н.В.)	343

zdbnosteј-u-doskilnikiv-metodami-trvz-konsultacia-251744.html (дата звернення: 12.03.2024).

5. Товкач І. Як розвивати мовлення наймолодших. *Палітра педагога*. 2016. № 4. С. 3-6.

6. Яценко А. Джерельце творчості. ТРВЗ. Харків: Ранок, 2011. 176 с.

Наталія Руденко,

канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти ім. проф. Т. І. Поніманської, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

ФОРМИ ПЕРЕЖИВАННЯ СТУДЕНТАМИ ТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: травматичний стрес, емоційні реакції, здобувачі вищої освіти, методи корекції.

Український народ сьогодні постав перед надскладними випробуваннями виживання в умовах війни. Цей виклик диктує нові вимоги та потребує перебудови практично у всіх сферах життя українського суспільства.

Війна безумовно є психотравмуючим фактором для людей, які опинилися у зоні бойових дій. Адже вони неодноразово можуть ставати свідками жахливих подій, нестерпних страждань важкопоранених та масової загибелі людей, спостерігати руйнування рідного міста або навіть власної оселі внаслідок бомбардування, бачити катування і смерть рідних та близьких, ставати жертвами знущання та гвалтування. Не кожна психіка здатна подолати такий важкий тягар без руйнівних наслідків. Своєчасно надана психологічна допомога щодо подолання стресів особам, які постраждали внаслідок бойових дій, суттєво зменшує ризик виникнення у них складних психологічних проблем у майбутньому житті. Отже, виникла термінова та гостра потреба у всебічному поглибленні науково-теоретичних знань в галузі кризової психології, а також напрацювання практичних навичок щодо надання психологічної допомоги людям, які опинилися в умовах війни.

Реакція травматичного стресу є звичним та природним явищем на отримання травми під час війни, наслідком переживання жахливих та небезпечних для життя подій. Вона об'єднує три типи симптомів: інтрузивні спогади, фізіологічне перезбудження та уникання думок і розмов про важку подію. Така реакція притаманна як дітям, так і дорослим [2, 4].

У результаті інтрузивних спогадів травматична подія переживається кожного разу у різних формах. При цьому людина щосили прагне забути про отриману травму, але нав'язливі думки, відчуття виринають із пам'яті, нагадуючи про неї. Вони зазвичай виникають без будь-яких зовнішніх стимулів і супроводжуються настільки сильними переживаннями, що людина відчуває, ніби трагічні події відбуваються в реальності. Це дії або почуття, відповідні пережитим під час травми. Сюди відносяться ілюзії, галюцинації і так звані

спалахи спогадів (флешбеки), коли перед уявним поглядом, як у кіно, проходять епізоди травматичної події, іноді ще яскравіше й виразніше, ніж це було насправді. Причому не важливо, виникають ці явища наяву, в сонному стані або при інтоксикації (наприклад, під впливом алкоголю або ліків) [3].

Наслідками пережитої травми є й погані сни або нічні жахіття, що повторюються та викликають сильне занепокоєння. Вони можуть протікати з повним зануренням у ті почуття і переживання, які відбувалися під час трагічної події. Людина, прокинувшись від такого сну, відчуває знесилення, напруженість м'язів, тремтіння, підвищену пітливість. Через часті нічні жахи, вона мимоволі опирається засинанню, оскільки боїться знову побачити жахливий сон. Це, в свою чергу, є причиною труднощів при засинанні, порушення тривалості сну, безсоння. Регулярне недосипання, призводить до нервового виснаження, яке доповнює картину травматичного стресу.

Під впливом подразників, які символізують певний аспект травматичної події або нагадують про неї постраждалі можуть проявляти підвищену фізіологічну збудливість, внаслідок чого вони можуть бути надто нервовими, дратівливими, тривожними, лякливими. Окрім того, у людини, яка стикається з ситуацією, що нагадує про травматичну подію, виявляються фізіологічні реакції, що виникли під впливом травматичної події: пітливість, оніміння кінцівок (омертвіння, печіння або мурашки, поколювання в кистях рук і стопах), відчуття слабкості, відчуття тиску в горлі (ком у горлі), прискорене серцебиття, запаморочення, нудота, відчуття не контролюваності власного тіла та ін. [3].

Частим симптомом травматичного стресу є уникання думок, почуттів або розмов, пов'язаних з травмою. При цьому людина усіляко намагається придушити спогади травматичного епізоду і наполегливо уникає всього, що може бути пов'язане з травмою. Зокрема, вона не хоче розмовляти на дану тему, прагне уникати місця та людей, які викликають спогади про травматичну подію. Уникання може бути когнітивним (намагання не думати про травматичні події і не згадувати про них) або поведінковим (намагання уникнути нагадування про травматичні події і про пов'язані з ними місця, людей). Варто зазначити, що явище уникання може спричинити обмеження функціонування особи, яка зазнала травму війни [4].

Такі форми переживання людиною травматичного стресу в умовах війни є природними, але заважають діяльності та потребують корекції.

З метою вивчення емоційних реакцій майбутніх фахівців дошкільної освіти на стрес в умовах війни нами було проведено експериментальне дослідження. У ньому брали участь 31 здобувач вищої освіти педагогічного факультету спеціальності «Дошкільна освіта». Всі представники жіночої статі (віком від 18 до 21 року). База дослідження: Рівненський державний гуманітарний університет. За результатами опитувальника на дослідження емоційних реакцій студентів в умовах війни було встановлено, що більшість студентів відчувають дратівливість (68 %), хвилювання (77 %), страхи (70 %), роздратованість (77 %), неспокій (77,4 %), проблеми з концентрацією уваги (58 %), страх смерті інших членів сім'ї (87 %), порушення сну (55 %). За

результатами методики на визначення симптомів травматичного стресу було встановлено, що більшість респондентів переживають наступні симптоми: періодичні та інтрузивні спогади про травматичну подію, в тому числі думки, образи або відчуття (74 %), дії або почуття, нібито подія повторюється (48 %), інтенсивний психологічний стрес унаслідок впливу нагадувань (45 %), спроби уникнути думок, почуттів або розмов, пов'язаних з подією (74 %), складність засинання або сонливість (67,7 %), дратівливість або спалахи гніву (65 %), труднощі з концентрацією (51 %), гіперпильність (підозрілість) (51 %). Таким чином, результати дослідження показали наявність симптомів травматичного стресу у здобувачів вищої освіти нашої вибірки.

З метою подолання негативних наслідків психотравми війни ми пропонуємо застосування комплексу вправ, методик та технік, спрямованих на нормалізацію реакцій травматичного стресу [1, 2, 5]. При цьому, перш ніж почати працювати безпосередньо з інтрузивними спогадами, доцільно потренуватися у створенні уявного безпечного місця. Дана вправа надає можливість маніпулювати власною уявою і використовувати зорові образи у якості психологічної безпеки, зокрема, коли виникає потреба звільнитися від сильних переживань та емоцій. В ході виконання цієї вправи учасникам пропонується уявити собі місце або ситуацію, в якій би вони почувалися спокійно та безпечно, у якій би їм було комфортно та затишно. Це може бути як справжнє, реальне місце, так і уявне, вигадане. На завершення виконання вправи здійснюється обговорення того, яким саме в уяві постає безпечне місце і які відчуття при цьому виникають.

Загальною метою методів, спрямованих контролювати інтрузивні образи, є прагнення навчитися свідомо викликати в уяві інтрузивний образ, змінювати його за бажанням та вимикати. При цьому пропонується змінювати такі характеристики зорових образів, як: яскравість, контрастність, відстань, деталізація, кольори, швидкість, місце, розмір, тривалість, глибина, чіткість та ін. Для протидії інтрузивним спогадам у нетривалій перспективі корисним є прийом відволікання уваги, який ґрунтується на виконанні таких видів діяльності, як заняття улюбленою справою, гра на музичному інструменті, слухання музики, читання книги, заняття спортом, перегляд фільму тощо.

Подолання порушень сну та нічних жахів передбачає застосування таких прийомів, як: встановлення вечірнього ритуалу підготовки до сну; застосування вправи безпечного місця; практики релаксації безпосередньо перед сном. Особливої уваги заслуговує техніка побудови нової «позитивної» версії сну, яку слід замальовувати, записувати, обговорювати протягом дня. Важливо усвідомлювати, що жахливі сни, як й інтрузивні спогади – це нормальна реакція на пережиту травматичну подію.

У якості корекції підвищеної фізіологічної збудливості одним з найбільш ефективних методів є релаксація, спрямована на почергове напруження та розслаблення груп м'язів, зокрема таких, як: кисті й руки, шия і плечі, м'язи живота, ноги, стопи. Під час релаксації важливо правильно дихати, тому доповненням до розслаблення м'язів є діафрагмальне дихання, яке можна застосовувати на початку та наприкінці вправ з розслаблення м'язів [3].

Під час роботи з униканням необхідно сформувати як найповніший список нагадувань ситуацій, місця події, людей, звуків, запахів, пов'язаних з травмою війни. Варто наголосити, що поведінкове уникання може бути корисним лише у короткотерміновій перспективі. Натомість, у тривалій перспективі доцільне застосування покрокової експозиції травматичних спогадів та тригерів, залучення до зустрічі з травматичними спогадами. Найбільш ефективними засобами роботи зі спогадами є такі, як: листи, записи, малюнки, розмови. При цьому надзвичайно важливо враховувати необхідність саме послідовної та поетапної роботи у наданні допомоги, адже якщо людина психологічно не готова до зустрічі з травматичною ситуацією, то вона не зможе подолати той внутрішній бар'єр, який слугує своєрідним психологічним захистом [3].

Отже, травматична стресова реакція не є винятковою реакцією у осіб, які пережили війну або знаходяться у відносно небезпечному місці, де не ведуться активні бойові дії, але зберігається небезпека військового вторгнення. Не існує правильних або неправильних реакцій травматичного стресу, оскільки кожна людина реагує на складні життєві ситуації по-різному, залежно від віку, статі, минулого досвіду тощо. Це можуть бути дратівливість, нервовість, тремтіння, тривога, депресія, напади гніву, істерика, проблеми зі сном, хвилювання через майбутнє, через власну безпеку, а також за своїх близьких. Оскільки травматичний стрес може бути основою багатьох труднощів, то надзвичайно важливо вміти вчасно його діагностувати, надавати кваліфіковану психологічну допомогу, а також проводити просвітницьку роботу стосовно того, як здійснювати самопомогу в умовах війни, на випадок, коли відсутня можливість взаємодії і безпосередньої професійної допомоги з боку психолога.

Список використаних джерел:

1. Венгер О., Ястремська С. та ін. Посттравматичний стресовий розлад: навч. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. МОЗ України. Тернопіль: «Укрмедкнига», 2016. 260 с.
2. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію: пер. з англ. Львів: Свічадо, 2014. 120 с.
3. Назарець Л., Якимова Я. Особливості прояву основних симптомів ПТСР. *Людина і суспільство: економічний та соціокультурний розвиток*: матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Рівне: Рівненський інститут Університет «Україна», 12 квітня 2021. С. 120-127.
4. Сміт П., Дирегров Е., Юле У. Діти та війна: Навчання технік зцілення: пер. з англ. Київ: Інститут психічного здоров'я УКУ, 2014, 87 с.
5. Харченко В., Шугай М. Психологічна діагностика та корекція посттравматичного стресового розладу особистості: метод. посіб. Остріг: Острозька академія, 2015. 160 с.

Ірина Савлук,

викладачка циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик Фаховий коледж КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна